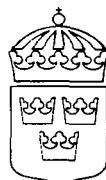

Utrikesutskottets betänkande

1989/90:UU9

Nordiskt samarbete

1989/90
UU9

Ärendet

I detta betänkande behandlas Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående dess verksamhet under verksamhetsåret mellan rådets trettiosjätte session och dess trettiosjunde session, dvs. från mars 1988 till mars 1989, vilket bl.a. inkluderade rådets andra extrasession den 16 november 1988 (redog. 1989/90:4). Betänkandet behandlar även ett antal motioner som väckts angående vissa aspekter av det nordiska samarbetet.

Berättelsen

Nordiska rådets trettiosjunde session ägde rum i den svenska riksdagen den 27 februari—den 3 mars 1989. Till ny president för rådet fram till den trettioåttonde sessionen valdes riksdagsledamoten Karin Söder.

Generaldebatten under sessionen kom att präglas av förhållandet Norden och Europa och de utmaningar som det nordiska samarbetet står inför i perspektivet av den inre marknadens förverkligande inom EG år 1992. En stor enighet råder inom rådsförsamlingen om vikten av att fortsatt utveckla det nordiska samarbetet för att förstärka samhörigheten och den kulturella gemenskapen och därmed ge Norden en starkare ställning i Europa. Inför sessionen förelåg brett informationsunderlag i form av flera rapporter utarbetade inom rådet och minsterrådet och en ny ekonomisk handlingsplan i vilken Nordens relationer till omvärlden belyses.

Flera talare krävde under generaldebatten en översyn av rådets organisation och arbetsformer för att de bättre skulle kunna motsvara kraven på effektivitet och styrka. Under sessionen uttalades uppskattning över de förslag som lagts fram av den internationella kommittén under Karin Söders ordförandeskap. Tillfredsställelse uttrycktes även över resultaten från den andra extra sessionen om miljöfrågor som ägt rum i november 1988.

Många inlägg under generaldebatten berörde kultursamarbetet och den kulturella samhörigheten i Norden. Missnöje uttalades över att tillräckliga ekonomiska resurser för den i fjol antagna kulturhandlingsplanen ej ställts till förfogande.

Rådet antog en konvention om arbetsmiljö, vilken framlagts av ministerrådet.

En fråga som tilldrog sig särskilt stort intresse under sessionen var ett medlemsförslag om koncernfackligt samarbete. Till grund för förslaget låg en nordisk utredning i vilken även arbetsmarknadens parter deltagit. Medlemsförslaget gick ut på att ministerrådet skyndsamt skulle utarbeta förslag till en samnordisk lagstiftning som tillförsäkrar löntagarorganisationerna rätt till koncernfackligt samarbete enligt vissa principer. Ingen rekommendation togs i ärendet trots att en rekommendation som framfördes i en reservation till ekonomiska utskottets majoritetsförslag vunnit i en omröstning. Förslaget till rekommendation som sammanföll med det medlemsförslag som låg till grund för debatten fick färre än hälften av de närvarande medlemmarnas röster och förkastades därmed.

Nordiska rådet höll en andra extra session i Helsingör den 16 november 1988. Extrasessionen hade sammankallats för att behandla en handlingsplan från ministerrådet mot havsföroreningar samt ett nordiskt miljöprogram. Redan vid den trettiosjätte sessionen hade rådsmedlemmarna kritiserat Nordiska ministerrådet för låg ambitionsnivå på miljöområdet, vilket bl.a. inneburit att inte ett enda initiativ på området presenterats vid sessionen. Parlamentarikernas otålighet över detta ledde till en hemställan från mittenpartierna att hålla en extra session för att skynda på ministerrådets arbete.

Vid extrasessionen rekommenderades ministerrådet att fastställa ett nordiskt miljöprogram och att därvid omarbete de fastslagna principerna till konkreta emissionskrav, tidsgränser m.m. inom berörda områden. Rådet beslöt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande för förverkligande av miljöprogrammet samt att årligen lämna en redogörelse till Nordiska rådet om miljötillståndet i de nordiska länderna samt om uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet.

Rådet antog även en handlingsplan mot havsföroreningar. Denna handlingsplan som utarbetats av ministerrådet hade, efter kritik från social- och miljöutskottet för att den var otillräcklig, reviderats och innehåller utfästelser bl.a. om att varje nordiskt land för den 31 december 1989 skall lägga fram en nationell åtgärdsplan för att reducera utsläppen av närsalter (fosfor och kväve) med 50 % före 1995 till de havsområden som indirekt eller direkt påverkas eller förväntas bli påverkade av dessa utsläpp (sett i förhållande till 1985 års utsläppsnivå).

Det löpande arbetet inom Nordiska rådet sker inom ett presidium, sex utskott (juridiska, kultur-, social- och miljö-, kommunikations-, ekonomiska och budget- och kontrollutskotten) och en redaktionsskommitté.

Under det verksamhetsår som berättelsen omfattar har tyngdpunkten i det juridiska utskottets arbete legat på flyktingfrågorna, ett moderniserat lagstiftningsprogram och jämställdhetsfrågorna.

Arbetet i kulturutskottet har dominerats av uppföljningen av handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete och mediasamarbete.

Förutom de ovan beskrivna miljöfrågorna har social- och miljöutskottet under verksamhetsåret arbetat fram en rad förslag på det sociala fältet som presenterades vid den trettiosjunde sessionen, bl.a. en nordisk handlingsplan mot cancer, en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade, anordnande av ett nordiskt reumatikerår, ett aktionsprogram för minskning av alkoholkonsumtionen i Norden, samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer samt olika insatser inom barn- och familjepolitiken.

Kommunikationsutskottets arbete har under perioden främst varit inriktat på frågor rörande trafiksäkerhet och turism. Stor uppmärksamhet har även ägnats åt de europeiska integrationssträvandena och järnvägens framtida roll i transportsystemet.

Ekonomiska utskottets arbete har dominerats av frågor rörande internationellt samarbete samt en ny ekonomisk handlingsplan: "Ett starkare Norden".

Utvecklingen i förhållandet mellan Norden och EG anser ekonomiska utskottet obetingat vara den viktigaste frågan för de nordiska länderna. Mot denna bakgrund beslöt utskottet bl.a. att föreslå Nordiska rådet att rekommendera ministerrådet att före den 1 september 1989 framlägga förslag till utveckling av ministerrådets arbetsformer och organisation samt till målsättningar för det nordiska samarbetet baserat på utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (den s.k. Söderkommitténs huvudbetänkande) samt på ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa.

Ministerrådets förslag diskuterades sedermera vid den extra tredje session som rådet höll i Mariehamn den 14 november 1989.

Den ekonomiska handlingsplanen som behandlades av utskottet har som övergripande målsättning att främja förutsättningar för en balanse-rad ekonomisk utveckling genom att stärka den ekonomiska integrationen i Norden och Nordens ställning i förhållande till omvärlden. För åren 1989—1992 föreligger tre huvudmålsättningar: att utveckla och förbättra den "nordiska modellen", att fortsätta utvecklingen av Norden som hemmamarknad och att söka lösningar som svar på utvecklingen av EG:s inre marknad.

På förslag av utskottet rekommenderade Nordiska rådet ministerrådet att anta och genomföra den nya ekonomiska handlingplanen. Därvid skall ministerrådet särskilt vidta vissa åtgärder (studier eller konkreta åtgärder) på bl.a. områdena person- och företagsbeskattning, ett nordiskt gassamarbete, samarbetet avseende tjänstehandel, en nordisk ombudsman, ett nordiskt system för exportkreditfinansiering, risktagning och garantigivning samt subventionering av miljölån i den föreslagna NIB-låneordningen.

Det ekonomiska utskottet har även under perioden ägnat stor uppmärksamhet åt energi- och bistandsfrågor.

Budget- och kontrollutskottets arbete har till stor del gällt budgeten för 1989 och 1990. Budgeten för nordiska ministerrådets verksamhet 1989 uppgår till 610,9 miljoner DKK. För 1990 och 1991 planeras för en reell årlig tillväxt om 3 %.

1988/89:U508 av Isa Halvarsson (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär initiativ till inrättandet av en nordisk ombudsman.

1988/89:U520 av Lars Ernestam (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan i motionen anförts om konsultationer m.fl. åtgärder inom ramen för den nordiska miljöskyddskonventionen,

1988/89:U558 av Karin Söder m.fl. (c, fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ärlig rapport till riksdagen om Nordiska ministerrådets arbete och debatt om det nordiska samarbetet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta en svensk parlamentarisk utredning om det nordiska samarbetet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om nordiska redogörelser i propositioner,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om intensifiering av arbetet speciellt beträffande Norden som hemmamarknad för att förverkliga den ekonomiska samarbetsplanen.

1988/89:U559 av Marianne Samuelsson och Birger Schlaug (båda mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det nordiska samarbetet,

2. att riksdagen begär att regeringen i det nordiska samarbetet arbetar för att direktiv till Nordiska rådet förverkligas.

1988/89:U611 av Leif Olsson och Kenth Skårvik (båda fp) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen snarast upptar förhandlingar med den norska regeringen i syfte att bilateralt lösa de ytterst svåra miljöstörningarna inom Östfolds fylke.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:T716.

1989/90:U2 av Erling Bager och Lars Leijonborg (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Sverige i kontakter med de övriga medlemsländerna i Nordiska rådet bör verka för att folkfronterna i de baltiska unionsrepublikerna Estland, Lettland och Litauen inbjuds via speciell kallelse inför varje möte med Nordiska rådet.

Utskottet

Liksom tidigare år får utskottet konstatera att Nordiska rådets verksamhet fortsätter att vara omfattande och att angelägna och aktuella frågor behandlas. Bland alla de viktiga ämnen som rådet behandlat under året vill utskottet särskilt nämna samarbetet för att ge Norden en starkare ställning i Europa. Utskottet delar därvidlag den uppfattning

som framförts av Rådets ekonomiska utskott "att ändamålet med det nordiska Europasamarbetet skulle vara att stärka Norden inåt, att tillrättalägga en utveckling parallell med utvecklingen inom EG samt att definiera nordiska synpunkter och ställningstaganden som kan påverka den europeiska integrationen i önskad riktning". Utvecklingen av förhållandet mellan Norden och EG är onekligen en av de viktigaste frågorna för de nordiska länderna i dag, vilket bl.a. avspeglats i den extra session som hölls på Åland i november 1989.

I sitt betänkande över Sverige och den västeuropeiska integrationen (1988/89:UU19) hade utskottet anledning konstatera att det nordiska samarbetet självfallet erbjuder ett viktigt komplement och ibland ett alternativ till EFTA-samarbete när det gäller att uppnå ett närmare samarbete med EG. En god grund för detta samarbete hade då enligt såväl utskottets som näringsutskottets uppfattning lagts i och med rapporten Norden i Europa I och II. Utskottet konstaterade då "att ytterligare underlag för ett gemensamt nordiskt uppträdande i Europasamarbetet kommer att föreligga när det pågående arbetet på ett nordiskt arbetsprogram för perioden 1989—1992 avslutats".

Utskottet får konstatera att arbetsprogrammet "Norden i Europa 1989—1992" förelåg och diskuterades vid rådets trettiosjunde session. Detta arbetsprogram skall fortlöpande revideras och kompletteras med hänsyn till den senaste internationella utvecklingen, de resultat som ministerrådet uppnått och de impulser som kommit från Nordiska rådet.

En annan fråga vars stora betydelse återspeglades i en extra session i november 1988 var miljöfrågan. De förslag till ministerrådet om antagande av ett nordiskt miljöprogram och en handlingsplan mot havsföroreningar som beslutades vid denna session är återigen bevis på behovet av ett nära och dynamiskt nordiskt samarbete för att lösa våra gemensamma problem.

Utskottet föreslår att berättelsen läggs till handlingarna.

Bland de motioner som väckts dels under allmänna motionstiden, dels med anledning av berättelsen tar några upp frågor som rör den ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" (ministerrådsförslag B89/e), vilken antogs vid den trettiosjunde sessionen och som ingår i ministerrådets arbetsprogram "Norden i Europa 1989—1992".

Vad gäller motion 1988/89:U558 som tar upp frågan om en intensifiering av arbetet speciellt beträffande Norden som en hemmamarknad får utskottet anföra följande:

Vid sin tredje extra session beslöt Nordiska rådet att rekommendera ministerrådet att före utgången av år 1992 i princip avveckla alla tullprocedurer och andra gränskontroller för varor mellan de nordiska länderna. Som ett led i denna avveckling skall inom samma tidsgräns utformas gemensamma nordiska regler på det veterinära och fytosanitära området. Denna rekommendation torde anses uppfylla vad som efterlyses i motion 1988/89:U558 om att arbetet på Norden som en hemmamarknad i nuvarande situation måste bedrivas skyndsamt.

Arbetsprogrammet "Norden i Europa 1989—1992" koncentrerar sig vidare på ett antal huvudområden. Ett av dessa är "Norden som hemmamarknad" som förutom att det rör det som rådet redan beslutat om, dvs. avlägsnande av hinder för handel med varor och kapital, även rör harmonisering av tekniska regler och normer. I arbetsprogrammet läggs även fram förslag till hur en nordisk transportmarknad skall skapas, förslag till åtgärder för nordiskt kultur- och utbildningssamarbete, åtgärder för att förbättra nordbors rättigheter, bl.a. arbetsmarknads- och jämställdhetsfrågor, miljöpolitik, arbetsmiljöpolitik samt konsumentfrågor.

Bland de förslag som togs vid den tredje extra sessionen år 1989 var även förslag om en utvecklingsplan för en Nordisk industrifond samt utökat nordiskt utbildningssamarbete, vilka också kan sägas innebära en intensifiering av arbetet på att utveckla Norden som en hemmamarknad.

Med det ovan anförda torde yrkande 4 i motion 1988/89:U558 få anses besvarat.

Vad gäller frågan om inrättandet av en nordisk ombudsman som tas upp i motion 1988/89:U508 får utskottet hänvisa till att denna fråga efter ett beslut vid rådets tredje extra session 1989 skall utredas av Nordiska rådets presidium i nära samarbete med ministerrådet. Eventuella förslag i saken skall behandlas vid Rådets ordinarie session 1991. Utskottet finner därmed att agerande i frågan ej är påkallat.

Motion 1988/89:U508 avstyrks därmed.

I motion 1988/89:U558 yrkas att regeringen skall avge en årlig rapport till riksdagen om Nordiska ministerrådets arbete och debatt om det nordiska samarbetet.

Utskottet får med anledning av motionen anföra följande:

Fram till och med budgetåret 1984/85 framlade regeringen årligen i särproposition för riksdagen en redogörelse för Nordiska ministerrådets verksamhet och dess budget. I syfte att rationalisera riksdagens och regeringskansliets arbete överenskomts därefter att i stället presentera Nordiska ministerrådets budget i samband med presentationen av budgetpropositionens tredje huvudtitel, dvs. UD:s verksamhetsområde. En balans skulle därmed även erhållas genom att det svenska bidraget till Nordiska ministerrådet presenterades tillsammans med svenska bidrag till vissa andra internationella organisationer t.ex. FN, Europarådet, EFTA och OECD. Det förelåg i detta sammanhang även samförstånd över att den debatt om det nordiska samarbetet som riksdagen önskade kunde hållas i samband med att den svenska delegationen till Nordiska rådet presenterade sin rapport.

Information om det Nordiska ministerrådets verksamhet och samarbetet i Norden kan även enligt utskottets uppfattning få anses ha presenterats för riksdagen genom den utförliga redogörelse som Nordiska ministerrådet årligen överlämnar till Nordiska rådet där alltså den svenska riksdagen är representerad genom en delegation. (För år 1988 återfinns redogörelsen i dokument C 1 1989 i det nordiska

trycket.) Enligt utskottets uppfattning torde det kunna hävdas att riksdagen därigenom kan anses ha blivit informerad om Nordiska ministerrådets verksamhet.

1989/90:UU9

Därmed avstyrks yrkande 1 i motion 1988/89:U558.

I likhet med motionärerna i 1988/89:U558 anser utskottet att det vore allmänt eftersträvarvärt att de propositioner som föreläggs riksdagen även presenterar de lösningar som våra nordiska grannländer kommit fram till i den aktuella frågan. Syftet härmed skall vara att uppnå största möjliga harmonisering av våra lagar. Utskottet får i detta sammanhang hänvisa till att det vid Nordiska rådets session år 1988 antogs ett förslag från juridiska utskottet om att rådet skulle hemställa hos de nordiska länderna att dessa i sina propositioner anger om de framlagda lagförslagen är ett resultat av eller har varit föremål för nordiska överläggningar samt, om så är fallet, preciserar i vad mån dessa resultat utgör ett närmande till de andra ländernas lagstiftning eller ej. Utskottet får konstatera att detta önskemål till viss del redan tillgodoses i Sverige i och med att det i justitiedepartementets lagpropositioner sedan länge har brukat anges om nordiska överläggningar eller annat nordiskt samråd har skett under lagstiftningsärendets beredning i departementet.

Det borde dock enligt utskottets uppfattning i större grad än vad som nu är fallet också kunna preciseras i vad mån det framlagda lagförslaget utgör ett närmande till de andra nordiska ländernas lagstiftning eller ej.

Det vore också önskvärt om en dylik redogörelse även presenterades i andra departements lagförslag om så inte redan är fallet och, så långt det låter sig göra, även i övriga förslag som regeringen förelägger riksdagen. Det sistnämnda har också framförts som önskvärt av Nordiska rådets presidium till Nordiska ministerrådet i augusti 1988.

Som konstateras bl.a. i proposition 1987/88:66 om Sverige och den västeuropeiska integrationen har vi genom det nordiska samarbetet bl.a. uppnått omfattande lagharmonisering och rättsgemenskap. Arbete på att ytterligare utvidga denna harmonisering pågår också, enligt vad utskottet erfar, löpande inom ramen för Nordiska rådet och dess juridiska utskott. Av den redogörelse som den svenska delegationen presenterat framgår att det pågår ett aktivt nordiskt lagstiftningssamarbete och att ministerrådet och utskottet är eniga om betydelsen av att prioritera bl.a. sådana frågor som tagits upp i det moderniserade nordiska lagstiftningsprogram som antogs vid rådets trettiosjätte session.

Därmed får yrkande 3 i motion 1988/89:U558 anses besvarat.

I motion 1988/89:U558 krävs vidare att en svensk parlamentarisk utredning bör tillsättas med uppgift att utreda förutsättningarna för Sverige att ta olika initiativ både nordiskt och internationellt för att utveckla och stärka det nordiska samarbetet på rads- och ministerrådsnivå.

Det är utskottets uppfattning att det redan nu föreligger ett utvecklat och starkt nordiskt samarbete på såväl rads- som ministerrådsnivå.

Samarbetet kan dock ytterligare utvecklas och fördjupas, särskilt i ljuset av den europeiska integrationsprocessen. Det krävs en höjning av ambitionsnivån i det nordiska samarbetet inför utmaningarna som kommer av den internationella utvecklingen. Det krävs ökad effektivitet och dynamik. Hur detta skall genomföras ankommer enligt utskottets uppfattning på Nordiska rådet självt att utforma i samarbete med ministerrådet.

Så sker också. Bl.a. har rådets internationella samarbetskommitté (den s.k. Söderkommittén) kommit med förslag till förstärkningar av den nordiska samarbetsorganisationen och till åtgärder för att förbättra förutsättningarna att inom organisationen behandla europeiska och andra internationella frågor med anknytning till det nordiska samarbetet. Av särskilt intresse är här förslagen om utbyggt samarbete med en rad organisationer, exempelvis OECD, EG, SEV och Europarådet. Kommittén har också lagt fram förslag om aktuella samarbetsämnen som t.ex. ekonomiskt och monetärt samarbete, avveckling av handels hinder och forskning och utveckling.

Rådet har också insett att detta mål, dvs. att det nordiska samarbetet fortsättningsvis skall bli mer dynamiskt, bättre kan uppnås genom en ökad effektivisering av besluts- och verkställighetsprocesserna nordiskt och nationellt. Vid rådets trettiosjunde session bemyndigades därför presidiet att tillsätta en kommitté med uppgift att företa en översyn av Nordiska rådets organisation och arbetsformer. Kommittén skall därvid särskilt se på hur samarbetet skall kunna göras mer målinriktat, systematiskt och flexibelt med bevarande av rådets centrala roll som idébärare och pådrivare.

Därtill skall en expertutredning genomföras som skall studera presidiesekretariatets organisation och effektivitet samt samarbetsrelationerna till andra nordiska sekretariat.

Kommittén skall i sitt arbete ta ställning till ett antal medlemsförslag som bl.a. tar upp frågan om inrättande av ett internationellt utskott eller inrättande av en nordisk kommission och genomgång av besluts systemet i det nordiska samarbetet. Kommitténs slutbetänkande skall föreligga senast den 31 oktober 1990 med ett första betänkande senast den 31 mars samma år.

Mot denna bakgrund finner utskottet att vidare agerande från dess sida inte är påkallat.

Därmed avstyrks yrkande 2 i motion 1988/89:U558.

Två motioner tar upp några aspekter på samarbetet inom Norden på miljövårdsområdet. I motion 1988/89:U520 yrkas att den svenska regeringen inom ramen för den nordiska miljöskyddskonventionen bör kräva konsultationer när beslut skall fattas i våra grannländer om verksamhet som bedöms ha miljöstörande inverkan på svenskt territorium. Enligt motionären bör även krav på åtgärder mot redan tillåtna utsläpp som påverkar miljön övervägas.

I motion 1988/89:U611 begärs att regeringen snarast skall uppta förhandlingar med den norska regeringen i syfte att bilateralt lösa de ytterst svåra miljöstöringarna inom Östfolds fylke.

Den nordiska miljöskyddskonventionen tillkom år 1974 och innehåller regler om ömsesidigt hänsynstagande vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet (SÖ 1974:99). Enligt konventionens grundläggande stadgande skall vid prövning av tillåtligheten av miljöskadlig verksamhet den störning som sådan verksamhet medför eller kan medföra i annan fördragsslutande stat likställas med störning i det egna landet. Bestämmelsen avser såväl tillståndsprövning av planerad verksamhet som prövning av ansökan om godkännande av befintlig anläggning eller av talan om förbud eller skyddsåtgärder mot pågående miljöskadlig verksamhet (Art. 3 i konventionen).

Mot denna bakgrund torde yrkande 2 i motion 1988/89:U520 få anses besvarat.

Vad gäller miljöstörningarna i Östfolds fylke får utskottet hänvisa till jordbruksutskottets betänkande om vattenvård m.m. (1989/90:JoU6). Jordbruksutskottet anför följande beträffande miljösituationen i de svensk-norska gränsvatten:

Den av Sverige och Norge år 1980 bildade gränskommittén för området Östfold-Bohuslän utgör ett viktigt bidrag till det samarbete som erfordras för lösandet av ifrågavarande miljöfrågor. Den försämrade vattenkvaliteten i norra Bohuslän kan till stor del hänföras till utsläpp på den norska sidan, och fortsatta åtgärder för att reducera dessa utsläpp är nödvändiga. Utskottet vill därför understryka betydelsen av att Sverige i fortsättningen med all kraft driver dessa frågor vidare. Det fortsatta samarbetet måste med nödvändighet leda till en avsevärt förbättrad miljösituation i dessa gränsvatten. Vad utskottet anför — — — — — bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med hänvisning till jordbruksutskottets betänkande 1989/90:JoU6 och riksdagsbeslut den 6 december 1989 får yrkandet i motion 1988/89:U611 anses tillgodosett.

Motion 1988/89:U611 avstyrks därmed.

I motion 1988/89:U559 hävdas att ett ökat nordiskt samarbete kan bli ett starkt alternativ till EG-anslutning i framtiden. I samma motion anförts att Nordiska rådet skulle kunna fylla en betydligt viktigare funktion för det nordiska samarbetet än det gör i dag och att detta skulle kunna ske om direktval till rådet genomfördes.

Vad gäller nordiskt samarbete som ett alternativ till en EG-anslutning vill utskottet åter framföra den stora betydelse som det nordiska samarbetet har. Som utskottet anförde i sitt betänkande om nordiskt samarbete 1988/89:UU11 är de nära kontakterna mellan de nordiska länderna på många sätt något unikt i världen. Utskottet konstaterade att det på praktiskt taget alla samhällsområden i de fem länderna — offentliga såväl som privata — också finns ett nordiskt samarbete. Detta samarbete måste och kommer att fortsätta. Samtidigt som detta samarbete är av största vikt för de berörda länderna, så kan det inte ersätta ett vidare samarbete i Europa. Detta är något som samtliga nordiska länder är medvetna om. Arbetet har därför till en stor del under de senaste åren inriktats på att placera Norden starkare i den

europiska utvecklingen och speciellt då i förhållandet till EG:s inre marknad. Det arbetsprogram "Norden i Europa 1989—1992" samt Söderkommitténs betänkande vilka utskottet redan ovan åberopat är ett led i detta arbete.

Utskottet vill i detta sammanhang påpeka vad som tidigare framförts i betänkande 1988/89:UU19 om Sverige och den Europeiska gemenskapen, nämligen att medlemskap inte är ett mål för de diskussioner med EG som nu förestår. Förhandlingarna med EG skall dock enligt utskottets uppfattning vara förutsättningslösa. Avsikten bör vara att bredda och fördjupa samarbete med EG på varje område så långt detta är förenligt med neutralitetspolitiken. I samma betänkande anförde utskottet att det nordiska samarbetet erbjuder ett viktigt komplement och ibland ett alternativ till EFTA-samarbetet när det gäller att uppnå ett närmare samarbete med EG.

Med det ovan anförda avstyrks yrkande 1 i motion 1988/89:U559.

Frågan om direktval till Nordiska rådets församling behandlades av det juridiska utskottet vid dess möte i Oslo den 25—26 september 1988. Förslaget avslogs av det juridiska utskottet.

Utskottet finner därmed inte anledning att behandla denna fråga. Det är dock utskottets generella uppfattning att det är värdefullt och en styrka om medlemmarna i Nordiska rådet i likhet med medlemmarna i Europarådet har säten i sina egna hemländers parlament.

Därmed avstyrks yrkande 2 i motion 1988/89:U559.

I motion 1989/90:U2 yrkas att Sverige i Nordiska rådet bör verka för att folkfronterna i de baltiska unionsrepublikerna Estland, Lettland och Litauen inbjuds via speciell kallelse inför varje möte med Nordiska rådet.

Utskottet hänvisar till att Nordiska rådet vid sin tredje extra session i november 1988 diskuterade just denna fråga. Nordiska rådets presidium har sedan årets början diskuterat ett samarbete med folkvalda organ i de närliggande östeuropeiska grannländerna. Vid presidiets möte den 2 oktober 1989 uppmanades presidiesekreteraren att till presidiets möten i Mariehamn utarbeta konkreta förslag till hur Nordiska rådets kontakter till parlamentariker i Baltikum och Sovjetunionen i övrigt skulle kunna utvecklas. Frågan aktualiserades än mer genom det tal som Sovjetunionens president Gorbatsjov höll i Finland den 26 oktober där han föreslog att etablera dels en permanent gemensam parlamentsgrupp med representanter från länderna i norr som skulle diskutera "regionala problem", dels att en delegation från Nordiska rådet först skulle träffa företrädare för Högsta sovjet och sedan företrädare för motsvarande organ i sovjetrepublikerna och de autonoma republikerna i Sovjetunionens norra delar.

Nordiska rådet beslöt vid sin extra session att rådets presidiesekreterare i början av december skulle sändas till Moskva för att där förbereda kontakter mellan Nordiska rådets parlamentariker och deras kollegor i Högsta sovjet. Avsikten är att kartlägga vilka sakområden

som lämpar sig särskilt väl för ett närmare samarbete. Nordiska rådets presidium anser att frågor som gäller miljö, kultur, handel och främjandet av mänskliga kontakter är särskilt intressanta.

Avsikten är vidare att konkretisera tänkbara kontaktformer såsom konferenser, seminarier, studiebesök och kulturutbyte.

Presidiesekreteraren har också fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för ett utvidgat parlamentariskt samarbete med andra närliggande östeuropeiska länder.

En rapport skall enligt vad utskottet erfar föreläggas Nordiska rådets presidiums möte den 11–12 december 1989.

Eftersom Nordiska rådet har beslutat att undersöka denna fråga finns det enligt utskottets uppfattning ingen anledning för Sveriges riksdag att ta något initiativ.

Vad avser yrkandet i motion 1989/90:U2 om att folkfronterna i de baltiska republikerna skall inbjudas till varje möte med Nordiska rådet får utskottet konstatera att representanter för folkfronterna i den mån de är ledamöter av sin republiks Högsta sovjet naturligtvis kommer att omfattas av de utvidgade kontakter som kan bli resultatet av ovan nämnda initiativ.

Motion 1989/90:U2 avstyrks därmed.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen lägger Nordiska rådets svenska delegations berättelse angående sin verksamhet från den trettiosjätte t.o.m. den trettiosjunde sessionen (redog. 1989/90:4) till handlingarna,
2. beträffande *Norden som hemmamarknad*
att riksdagen förklarar yrkande 4 i motion 1988/89:U558 besvarat med vad utskottet anfört,
3. beträffande *en nordisk ombudsman*
att riksdagen avslår motion 1988/89:U508,
4. beträffande *årlig rapport om Nordiska ministerrådets arbete*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1988/89:U558,
res. 1 (c, vpk, mp)
5. beträffande *nordiska redogörelser i propositioner*
att riksdagen förklarar yrkande 3 i motion 1988/89:U558 besvarat med vad utskottet anfört,
6. beträffande *svensk parlamentarisk utredning*
att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1988/89:U558,
res. 2 (c)
7. beträffande *nordiska miljöskyddskonventionen*
att riksdagen förklarar yrkande 2 i motion 1988/89:U520 besvarat med vad utskottet anfört,
8. beträffande *förhandlingar om miljöstörrningarna i Östfold*
att riksdagen avslår motion 1988/89:U611,
9. beträffande *nordiska samarbetet*
att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1988/89:U559,
res. 3 (mp)

10. beträffande *direktval till Nordiska rådet*
att riksdagen avslår yrkande 2 i motion 1988/89:U559,
res. 4 (mp)

1989/90:UU9

11. beträffande *inbjudan till baltiska folkfronterna*
att riksdagen avslår motion 1989/90:U2.
res. 5 (m, fp)

Stockholm den 7 december 1989

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Pär Granstedt (c), Margaretha af Ugglas (m), Maj Britt Theorin (s), Karl-Erik Svartberg (s), Axel Andersson (s), Nils T Svensson (s), Inger Koch (m), Karl-Göran Biörsmark (fp), Birgitta Hambræus (c), Viola Furubjelke (s), Kristina Svensson (s), Eva Björne (m), Håkan Holmberg (fp), Bengt Hurtig (vpk), Marianne Samuelsson (mp) och Lena Boström (s).

Reservationer

1. Årlig rapport om Nordiska mininsterrådets arbete (mom. 4)

Pär Granstedt, Birgitta Hambræus (båda c), Bengt Hurtig (vpk) och Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Informationen om" och på s. 7 slutar med "motion 1988/89:U558." bort ha följande lydelse:

Erfarenheten visar dock att det med det nuvarande systemet är svårt att få en samlad behandling av det nordiska samarbetet och därmed den uppmärksamhet som detta viktiga område förtjänar. Det finns därmed anledning att nu återgå till en ordning där regeringen avger en särskild årlig rapport om arbetet i Nordiska ministerrådet. Denna bör tidsmässigt samordnas med rapporten från Nordiska rådets svenska delegation så att en gemensam riksdagsbehandling möjliggörs.

Detta bör riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1988/89:U558 ge regeringen till känna.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

4. beträffande *årlig rapport om Nordiska ministerrådets arbete*
att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1988/89:U558
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Svensk parlamentarisk utredning (mom. 6)

1989/90:UU9

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Mot denna bakgrund" och slutar med "motion 1988/89:U558." bort ha följande lydelse:

Utvecklingen av det nordiska samarbetet bör dock självfallet inte stanna vid de initiativ som nu tagits. Inte minst i perspektivet av den allmänna dynamiska utvecklingen i Europa är det viktigt att bygga vidare på den nordiska gemenskapen. En utredning av det slag motionärerna förordar skulle kunna bli en god utgångspunkt för ett fortsatt svenskt agerande i detta syfte.

Riksdagen bör med bifall till yrkande 2 i motion 1988/89:U558 ge regeringen till känna vad utskottet anfört.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *svensk parlamentarisk utredning*

att riksdagen med bifall till yrkande 2 i motion 1988/89:U558 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Nordiska samarbetet (mom. 9)

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Samtidigt som" och på s. 10 slutar med "motion 1988/89:U559." bort ha följande lydelse:

Den nordiska hemmamarknaden, med sina drygt 20 miljoner invånare, är en god bas för både tillverkning och avsättning för de flesta produkter. Med denna starka hemmamarknad skulle den nordiska självtilliten öka och självbestämmandet bli mer reellt än i dag — förutsättningarna är goda för ett utökat nordiskt samarbete, men frågan är om viljan finns.

Det är värt att notera att ett ökat nordiskt samarbete kan bli ett starkt alternativ till EG-anslutning i framtiden. Regionernas Europa — med öppenhet till *hela* Europa och i solidarisk samverkan med utvecklingsländerna — är en grön målsättning.

Utskottet tillstyrker därmed yrkande 1 i motion 1988/89:U559.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande *nordiska samarbetet*

att riksdagen med bifall till yrkande 1 i motion 1988/89:U559 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Direktval till Nordiska rådet (mom. 10)

Marianne Samuelsson (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet finner" och slutar med "motion 1988/89:U559." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser det angeläget att öka status och engagemang i Nordiska rådet samt att fokusera debatten mer på det nordiska alternativet. Vi måste bygga upp en egen självtillit i Norden — vi måste tro på den nordiska idén — vi måste tro på regionens självbestämmande!

Genom direktval skulle de nordiska frågorna och det nordiska samarbetet fokuseras. Det skulle förena människorna i vår region och denna skulle genom engagemang kunna utvecklas till ett centrum i stället för till en utkant av den nya supermakten EG och riskera att bli EG:s "Norrlandsproblem".

Utskottet ansluter sig härmed till förslaget i yrkande 2 i motion 1988/89:U559.

dels att moment 10 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

10. beträffande *direktval till Nordiska rådet*

att riksdagen med anledning av yrkande 2 i motion 1988/89:U559 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Inbjudan till baltiska folkfronterna (mom. 11)

Margaretha af Ugglas, Alf Wennerfors, Inger Koch (samtliga m), Karl-Göran Biörsmark och Håkan Holmberg (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Vad avser yrkandet" och slutar med "1989/90:U2 avstyrks därmed." bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att förslagen i motion 1989/90:U2 ligger väl i linje med Nordiska rådets önskan att utöka kontakterna med nära grannländer som inte är medlemmar i rådet. Utskottet anser således att Sverige i Nordiska rådet bör verka för att folkfronterna i de baltiska unionsrepublikerna till att börja med inbjuds som gäster till nästa session i Nordiska rådet.

dels att moment 11 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

11. beträffande *inbjudan till baltiska folkfronterna*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:U2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Pär Granstedt och Birgitta Hambræus (båda c) anför:

Norden uppträder ofta gemensamt i internationella fora. "Den nordiska modellen" är attraktiv för länder där stora samhällsförändringar sker, som t.ex. i Östeuropa och Afrika.

Som framgår av utskottets skrivning i betänkandet har det nordiska samarbetet ett egenvärde, inte bara i relation till EG.